

SKUGGSPEL

Greta Jensen Petrén

Uppståndelsen fick honom att stanna upp i farten. Nyfikenheten övervann förnuftet som sade att han, som höll på att bli sen, borde springa vidare. Han trängde sig fram genom den lilla folkskaran för att se vad som hänt. Han borde ha vetat bättre, självklart var det inget annat än en velocipedolycka. Han kände ingen sympati för expressbuden som låg och gned sig om huvudena. Varje dag måste man numera värja sig för allt fler dårar som susar fram utan hänsyn till de som brådskar i vettig fart till fots. De kan inte ens vänta tills solen hunnit suga upp gatornas vårfloder. Häromdagen fick han sina byxor nerstänkta. Det hade skolkamraterna fått sig ett gott skratt åt. Nu hade han inte tid att stanna för att se incidentens efterspel, det var onsdag och han fick inte missa morgonbönen. Onsdagar var deras dag. Den enda dagen då de fick tillfälle att tala med varandra. Om den andre inte såg honom under morgonbönen skulle det inte bli av.

Han hade glömt fickuret hemma men den halvfärdiga himlen tydde på att han trots allt hade en chans att hinna innan dörrarna stängdes till bönsalen. Han skyndade nedför Högbergsgatan med ränseln i famnen. Staden höll på att vakna. Hamnarbetarna hade varit igång länge och mjölkbuden var redan klara för dagen, nu började resten av invånarna komma ikapp. Ynglingar släpade på säsongens sista vedkärror. Det var liv i varje skyltfönster; persienner drogs upp, glas putsades. Han tillät sig sakta ner när han svängde in på Skaraborgsgatan. Där gick pojkar i stillsam takt uppför stentrappan. Ingen sprang, ingen tog dubbla steg. Än fanns det tid. De var alla på väg mot samma mål, byggnaden man skymtar från gatan. En röd pärla, upphöjd över övriga hus. Med trötta ben tog han sig uppför trappan och bländades av de blänkande bokstäverna på tegelväggen som reflekterade morgonsolen. De lydde: Högre Allmänt Läroverk. Högre Allmänna Läroverket å Södermalm, hans fristad och fängelse. När portarna stängdes bakom honom omslöt han av skuggorna.

Lärjungarna satt på rader längs bönsalens bågformade vägg. Lektor Kand hade inte kommit än. Konversationerna studsade ohämmat mellan väggarna till den murade halvcylindern upp mot läktarna. Han slog sig ner nära kanten och inledde sökandet. Som att urskilja en droppe ur ett hav var det att hitta ett ansikte bland pojkarna i alla åldrar från 10 till 20 år. Men den andre brukade sitta någonstans i mitten bland sina klasskamrater på reallinjen. De gick båda sjunde nedre, själv gick han latin. Och där var hans gyllene lockar. Där var han. Plötsligt reste sig pojkarna upp, Lektor Kand gjorde entré. Följande kvart talades det och sjöngs om Herren. Sedan begav sig pojkarna till sina lektioner. Han skulle ta sig igenom både franska och engelska innan frukostrasten. Att koncentrera sig på ämnena var omöjligt. När det äntligen ringde ut till rast sprang han direkt ut på gården, över grusplanen, mot gymnastikbyggnaden.

När han kom in i avklädnasrummet var den andre redan där. Solljuset hade börjat leta sig in genom gliporna mellan gardinerna. Den andre satt på en av bänkarna med ryggen vänd mot dörren. Han hoppade till när lärjungen stängde dörren bakom sig och vände sig tvärt om.

Varför han blev rädd visste inte lärjungen. Han var ju väntad.

”Förlåt mig, jag var så försjunken i tankar”, sade den andre. Han lät konfunderad. Det var alltså en sådan dag. Mötena blir aldrig behagliga under sådana dagar. Hade han varit bättre

En dag på Södra Latin läsåret 1891-1892

med ord hade det kanske inte blivit lika många av dem. Då hade han själv kunnat säga något istället för att lyssna till den andres urskuldanden som friskrev honom från både känslor och ansvar.

Han sköt över ett hopvikt nattboksblad. Den andre tog inte upp det direkt. Men efter en stund började han veckla upp det benvita arket. Hans flämtning när han såg innehållet avslöjade att det kom som en överraskning. Han studerade teckningen i tystnad.

”Har Artist Sörling sett detta”? frågade han efter en lång stund. Kanske kom han inte på något annat att säga, kanske ville han veta. Den vaga desperationen i hans tonfall tydde på att han ville veta. Han behövde inte oroa sig.

”Nej. Jag har inte ritat den under teckningslektionerna”. Den andre, som verkade hållit andan i väntan på svaret, andades ut. Den andres lättnad gjorde ont.

”Det är likt”, medgav han och blinkade bort tårarna. Visst är det likt. Hur skulle det kunna vara något annat än likt? Alla dessa morgnar i bönsalen där han studerat den andres ansikte. Var och ett av hans ansiktsdrag hade han lärt sig, varje linje. Han visste hur ljuset föll på den andres ansikte när han sänker huvudet under predikan, hur han rynkar pannan när lektor Kand talar, hur han krampaktigt knäpper händerna som om han gömde något värdefullt. Hans egna händer borde varit knäppta, hans egna huvud skulle ha varit sänkt. Mor säger att dagens heliga stund ska ägnas åt den som älskar en mest.

”Regn, regn färdas över oss”, viskade den andre i hans öra i ett häftigt andetag som präglade hela omfamningen innan han brast ut i tårar. Den andre grät mot hans hals kysste den om vartannat. Han fick inte fram ett ord till svar. Den andre gick reallinjen och hade trots det alltid lyckats överträffa honom i ord, trots att de studerade modersmålet i samma utsträckning. Han svarade med att långsamt stryka den andre över ryggen. Såja, inte gråta. Stilla nu, berätta om din dag istället. Seså, det är ju bara jag. Så upphörde skakningarna. Och den andre började långsamt svara igen. Ett ord i taget. Jo, nästa vecka ska de examineras i kemi. Det känns bra, han har läst läroboken från pärm till pärm. Far har erbjudit honom en praktikplats i firman nästa år efter studenten. Sedan tog frågorna slut, svaren upphörde. Tystnad.

De satt så en stund. Med huvudena tätt intill varandra, lutade mot varandras axlar. Tills den andre plötsligt stelnade till. Han satte sig upprätt.

”Jag måste kila. Jag måste hinna till frukostrummet innan matematiken börjar”.

”Kan du inte strunta i det”? vädjade han. Han ville inte bli ensam. Den andre såg ut genom fönstret. Solljuset strömmade nu in mellan gardinerna. Han suckade och skakade på huvudet.

”Det är inte lönt. Vi kan ändå inte bli kvar här, de ska ha vapenövningar om tio minuter.”

”Vi kan gå någon annanstans”.

”Det är inte lönt sade jag!” fräste den andre. Tystnad. Fanns det något kvar att säga?

Inomhuset är oändligt i en värld där utsidan är så trång och inskränkt. Pojkarnas känslor finner inte livsluft ute i världen utan pressas in mellan fyra röda tegelväggar där de finner andrum i skrymslen och vrår. Och hopplösheten sköljer över kärleken. Deras kärlek är en blomma som kräver skugga, och deras enda gemensamma plats här i världen är det enda som ger dem skydd från det starka ljuset utanför skolans tegelröda väggar. De ska en dag vandra ut på skilda vägar som inte kommer förenas igen. När de kliver ut för gott kliver de ut ur skuggorna och in i skenet där de inte kan gömma sig. Hopplösheten sköljer över honom. Dömd till ett liv i ljuset utan en enda ljusglimt.

Han steg ut i solskenet. Han drog ner vegamössan över pannan så att skärmen skuggade hans ögon som fortfarande var rödsprängda av bortblinkade tårar. Våren nalkades, han fick korsa

En dag på Södra Latin läsåret 1891-1892

gatorna för att undvika att de vattenfyllda hålen som skvätte om sig när hästdroskorna drog förbi passerande fotgängare. Han tänkte på sin mor. Mor som var så bekymrad. Att han aldrig var i sällskap med någon flicka. När han kom hem från skolan häromdagen hade hon främmande i köket. Hon hade bjudit hem sin väninna från fabriken, och hennes dotter Bodil. De hade haft med sig kringlor från Sundbergs konditori där Bodil fått arbete i kassan trots sina ringa år. Hon var 16 år, ett år yngre än han. En bra flicka säger mor, arbetsam och vänlig.

Han flanerade ner mot Gamla Stan i eftermiddagssolen. Det sägs att ljuset gör en gott efter ett halvår av mörker. Han spenderade sina sista slantar på en strut karameller som han lade ner i ränseln. Han strosade bort till mitten av Järntorget och lutade sig mot den stora pumpen och såg bort mot Sundbergs konditori. Och så väntade han. När Bodil slutat för dagen och steg ut i skymningen möttes hon av en ung man med en strut karameller. Han frågade om hon ville gå en sväng och det ville hon så gärna. När de kom ner till vattnet bad han om att få hålla henne under armen och hon lät honom.

De gick långsamt utmed Skeppsbron i solnedgången när han utan förvarning stannade. På andra sidan stenkajen kom ett annat par gående arm i arm. En flicka som smekte gyllene lockar. Den andre reagerade inte när de fick ögonkontakt. Inte en hälsning, inte en nick. Istället lade han armen om sin flicka och gick vidare. Han vände sig och såg efter dem där de gick, skratten hördes långt efter att de passerat.

”Vem var hon?”, frågade Bodil sårat. Han vaknade med ens ur sin trans. Såg på den han hade bredvid sig. Och han tog henne i handen.

”Det var bara en jag trodde jag kände. Men det var ingen”. Hon log mot honom, strök honom över kinden, och så fortsatte de sin promenad.